

AZƏRBAYCAN DEMOKRATİK FİKRİ CƏMİYYƏTİN HƏYATINDA TƏRBIYƏNİN ROLU HAQQINDA

(H. Cavid və M.Ə.Sabir)

XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın ictimai-siyasi, ədəbi-fəlsəfi və mədəni fikir tarixində H.Cavidin özünəməxsus yeri vardır. O, millətin inkişafında və tərəqqisində, qabaqcıl və irəli getmiş xalqlar içərisində şərəfli mövqe tutmasında elmin, maarifin, mədəniyyətin rolunu yüksək qiymətləndirərək göstərmişdir ki, elm, maarif vasitəsilə əldə olunan xeyiri, müvəffəqiyyəti başqa heç bir şeyin köməyi ilə qazanmaq olmaz. O yazır: «Küreyi-ərdə bəni-növi-bəşərin nisbəti heyvana nə dərəcədə olursa, əhli- elmin şərəfəti əvamünnasə dəxi o mənzilədə məhsub olur... Elmdir ki, ətfali-xurdsali...gülşəni-kamalda cuybari-zülali-maarif vasitəsilə... dərəcəyi-fəzl və kamalata yetirir. Elmdir ki, insanı zülməti-cəhalətdən kənar edib, ənvari-hidayətlə qəlbini rövşən qilib ixtiraati-cədidə və tərəqqiyati-mütəəddidə sahibi edir» (1, s.190). Hüseyn Cavid elm və maarif haqqında danışarkən birinci növbədə məktəbi ön sıraya çəkir, millətin tərəqqi və tənəzzülündə onun həlledici rol oynadığını göstərir. Cavidə görə millətin hər halını tədqiq etmək, öyrənmək üçün ən düzgün və başlıca meyar o millətin məktəbləridir. O yazır: « Bir millətin tərəqqisini, tədənnisini bilmək üçün millətin məktəblərini... görmək kifayət edər. Avropaya meydan oxuyan Almanıyanın, qoca Rusıyanı həyəcana gətirən Yaponıyanın bütün bu tərəqqiyati-ciddiyyələri həp məktəblər sayəsindədir. Türkiyədə əsnayi-inqilabda vüquə gələn müvəffəqiyyətlər qılinc parıltısından, qol zorundan ziyadə məktəb tərbiyəsinə və o məktəbləri idarə edən müəllimlərə mədyundur. Demək ki, bir millətin hər halını tədqiq etmək üçün ən doğru meyar, ən kəsədmə yol o millətin məktəbləridir» (1, s.190).

Məktəb, təlim və tədris haqqında öz mülahizələrini söyləyən H.Cavid bu işdə həlledici rol oynayan (əsas sima olaraq) müəllimə xüsusi yer verir. Müəllimlik peşəsini seçən şəxslərin hərtərəfli dərin biliyə, təcrübəyə, gözəl əxlaqa, mülayim xasiyyətə, aydın və səlis nitq qabiliyyətinə malik, vətənpərvər və humanist, elmi ruha /psixologiya-M.A./ aşına olması tələbini irəli sürür. Cavid deyir: «Qafqasiyanın hal-hazırkı ciddi, mütəşəbbis müəllimlər ilə kəsbi-səlah edə bilər...fəqət müəllim öyrənib öyrətdiyi kitablarla iktifa etməməlidir və mütaliəsindən bir nəticə, bir mühakimə çıxarmalıdır. Olduqca öz mənaviyyətini, özünü, vicdanını təsfiyyə və islahə çalışmalıdır, tainki söylədiyi sözlər, verdiyi nəsihətlər hüsnə-nəticə verə bilsin. Hər söz sahibinin sözü ilk öncə ruhilə və vicdanilə uzlaşmalı, müvafiqət etməli, sonra müxatəbə söylənməlidir. Bir ərəb ədəbi deyir ki,

qəlbədən çıxan sözlər daima qəlbə nüfuz edə bilər. Qəlbə xəbəri olmayıb da ağızdan fırlayı verən sözlər dinləyənin bu qulağından girib o birindən çıxıb gedər. Demək ki, sözün təsiri bəxş olması üçün söz dinləyənin eyi bir qəlbə, parlaq bir vicdana, gözəl bir əxlaqa, həqiqi bir məlumata malik olması icab edir» (1, s.206).

Müdrilər cəmiyyətdə mövcud olan nöqsanları, çatışmazlıqları tərbiyə sisteminin düzgün qurulmamasında, təlim-tərbiyə prosesinin elmə əsaslanmamasında, tərbiyəçilərin özlərinin qüsurlu olmalarında görmüşlər.

Məlumdur ki, gənc nəslin tərbiyəsi ailədən başlanır. İnsanın əxlaqi-mənəvi zənginliyi, kamilliyi onun ilk ailə tərbiyəsinin məzmunu və formasından asılıdır. H.Cavid də müxtəlif xasiyyətli, müxtəlif əqidəli, müxtəlif məsləkli insanların mövcudluğunun səbəbini uşaqların tərbiyəsi zamanı buraxılmış nöqsanlarda görür. O yazır: «Fənni-tərbiyənin insanları bəxtiyar edəcəyi, parlaq və məsud bir həyata nail eyləyəcəyi hər kəsə müsəlləm bir həqiqət olsa gərək» (1, s.194).

Cavid kamil insanın yetişdirilməsində ailə tərbiyəsinə xüsusi vurğulayaraq qeyd edir ki, ailə tərbiyəsi, səhhəti-bədən və vücud sağlamlığı - həyati-bəşəriyyətin ən mühüm əsasını təşkil edir. O adamlar bizim böyük arzularımızı həyata keçirə bilərlər ki, onların ilk tərbiyəsi ilə ana məşğul olsun. Vətəni, vətənin qiymət və əhəmiyyətini, tərəqqi və səadətini kimdən bəkləyə bilərik? Beli bükülmüş, ətəh və ətələtə uğramış ixtiyarlardanmı? Bir para biqeyd, laübali gənclərdənmı? Yaxud saf, təmiz, məsum, ləkəsiz novzadlardanmı? Şübhəsiz ki, vətənə, millətə, millətin gələcəyinə ağılayacaq, tərəqqisinə çalışacaq olsa-olsa, ancaq ana qucaqlarında... çırpınan məsumlar ola bilər» (1, s.198).

İnsan tərbiyəsinə anaların rolunu yüksək qiymətləndirən Cavid, birinci növbədə anaların özlərini tərbiyələndirməyi vacib sayır. O, qətiyyətlə bildirir ki, mənaviyyətə nurlu, ideyaca sağlam, tərəqqipərvər gənclərin hazırlanmasında ən yeganə vasitə qadın və qız məktəbləridir. Bütün səylər, qüvvələr tərbiyəli anaların yetişdirilməsinə yönəlməlidir. Cavid tərbiyə ilə əlaqədar olaraq yazır: «Cocuqlara hər kim olsa dərs verər, fəqət tərbiyə və əxlaq dərslərini hər kəsədən eyi validə verər. Çocuğun birinci mürəbbisi validədir, zamani-səbəvətdə cocuqlara xidmət edə biləcək qadınlardır. Demək olur ki, bir qövmün səadəti və tərbiyəsinə qadınlara böyük təsiri vardır. Bunun üçün hər şeydən ziyadə qadınlara tərbiyəsinə etina edilməlidir. Tərbiyəli validələr yetişdirməyə qeyrət edilməlidir» (1, s.198-200).

Doğrudan da, əgər tərbiyəçinin özü kamil bir insan kimi formalaşsın, onun tərbiyə etdiyi gənc nəsil də ondan mənəvi qida alacaq, öz tərbiyəçisini əvəz edəcəkdir. Əgər valideynin özü belə yüksək insanı keyfiyyətlərə malikdirsə, onda bunlar ananın südü ilə, qanı ilə körpəyə keçəcək, həmin körpə cələcəkdə milləti üçün, xalqı üçün, vətəni üçün çox qiymətli bir insan kimi yetişəcəkdir. Əgər tərbiyəçinin, valideynin özü hələ nöqsanlıdırsa, rəftar və münasibətində kobuddursa, onun tərbiyəsindən heç bir səmərə gözləmək olmaz.

Böyük mütəfəkkir bununla bağlı yazır: «Bir ana oğluna «Yavrum! Quzum! Get qardaşını çağır da gəlsin, yeməyini yesin» deyəcəyi yerdə, «Partdamış! Gəbərmiş! Get o qan qusmuş çənənbəri çağır da gəlsin, zəhrimərini zoqqumlansın»- deyir. İndi böylə vəhşi, cahilənə bir həyatdan, ölçü-biçisi olmayan bir mühitdən, pozuq, uygunsuz bir tərbiyədən nə fayda hasil ola bilər? Təbii heç...» (1, s.200-201).

Şair qeyd edir ki, təlim və tərbiyənin müvəffəqiyyəti həm tərbiyəçinin bacarığından, həm də tərbiyə olunanın səyindən, qeyrətindən asılıdır. O yazır: «Qızını, oğlunu tərbiyə etməkdə müsəmiyə göstərən valideyn qanun və əxlaq nəzərində şiddətlə məsul tutulmalıdır. Çünki cəmiyyəti-bəşəriyyə üçün müzür bir adam hazırlamış olurlar. Xeyirsiz, xain, ədəbsiz övlad yetişdirib onları tərbiyə və islahə çalışmayan ata-analar, şübhəsiz ki, gələcəkdə namuslu, vicdanlı, heysiyyətli insanlara müsəllət olmaq üçün bir sürü əxlaqsız, bir yığın sərsəri yetişdirmiş olurlar. Böylə qeydsiz, tərbiyəsiz ata-ananın nə dərəcə məsul olacağı, nə müdhiş cinayət işlədiyi hər kəsə məlum, aydın bir həqiqətdir» (1, s.200-201).

H.Cavid valideynlərə xəbərdarlıq edərək bildirir ki, əgər onlar vaxtında övladlarının təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmasalar, sonrakı peşmanlıq fayda verməyəcək, cəmiyyətin məzəmmətini, lənətini və nifrətini qazanacaqlar. Çocuqlar məsumdurlar, onunçün etdikləri işlərin heç birindən məsul deyildirlər, onların hal və hərəkətlərindən məsul olacaq yalnız ata-analardır. Bu gün azacıq təbiətə qarşı durub övladını tərbiyədən məhrum buraxanlar, yarınkı gün cigərguşələrinin zillət, fəlakət odunda yanib-qovrulduqlarını ağlaya-ağlaya seyr edəceklər» (1, s.201).

H.Cavid insan həyatında tərbiyənin rolunu daha aydın, daha dəqiq göstərmək üçün məşhur filosofların tərbiyə haqqındakı kəlamlarını sitat gətirir. Müəllif yazır: «Alman hükəmasından filosof Kant deyir: tərbiyə təbiəti-bəşəriyyənin bütün qabiliyyətlərini müntəzəmən və mütənəsbən nəşvü nūma etdirməli, bütün insanları qayeyi-müqəddərinə isal eləməlidir» (1, s.202). Deməli, insanın bütün qabiliyyətlərinin müntəzəm və mütənəsb şəkildə aşkara çıxarılması, onun müəyyən edilmiş, nəzərdə tutulmuş məqsədinə çatması işində tərbiyə mühüm vasitədir. H.Cavid eyni zamanda vurğulayır ki, şəxsiyyət elə tərbiyə olunmalı, elə yetişdirilməlidir ki, o, cəmiyyət üçün faydalı, gərəkli olsun. Cəmiyyətə, xalqa, vətənə fayda verməyən – onu içindən parçalayıb yeyən, dağıdan qurda çevrilir.

Cavid bu fikrini də məşhur ingilis filosofu C.Lokkdan gətirdiyi misalla təsdiqləyərək yazır: «Tərbiyə insanları fəzilətli, cəmiyyətə faydalı və öz məsləklərində məhərətli bir hala gətirmək üçün ən qolay və qısa olan bir üsuldur» (1, s.202).

Şair dönə-dönə qeyd edir ki, tərbiyənin səmərəli, faydalı olması, hər şeydən əvvəl tərbiyəçinin, müəllimin, valideynin dünyagörüşünün genişliyindən, elmi səviyyəsindən, təşəbbüskarlığından, həyata, cəmiyyətə baxışından, həyat təcrübəsindən və s. asılıdır. O yazır: «...Tərbiyənin yaxşı bir nəticəyə vasil olması mürəbbiyələrin, müəllim əfəndilərin səviyyəyi-

irfanına, təşəbbüsət ciddiyyəsinə bağlıdır. Onun üçün müəllim «elmi-həyat», «elmi-ruh», «elmi-əxlaq» kimi tərbiyə xüsusunda lazım olan şərtlərə vaqif olmalıdır. Kamilən olmasa da, bunları səthi surətdə bilməsi faydadən xali deyildir» (1, s.194).

Hüseyn Cavid göstərir ki, hər bir uşağın zahiri görkəmi müxtəlif olduğu kimi, daxili, mənəvi aləmi də müxtəlifdir. Məktəbdə nə qədər uşaq varsa, o qədər də xarakter var. Tərbiyəçi, ata-ana, müəllim bu müxtəlifliyi duymalı, hər bir uşağa fərdi yanaşmağı bacarmalıdır. Burada həm də xüsusi bacarıq, istedad olmalıdır. Müəllif yazır: «Bir məktəb otağına girilsə, orada olan şagirdlərin çöhrə fizyanomiyələrinə diqqət edilsə, birbirinə bənzəmədikləri dərhal gözü ilişər, çöhrələri müxtəlif olduğu kimi, əxlaq və təbiətləri də müxtəlif olacağı şübhəsizdir. Bəzi çocuqlar inadlı, söyüskən, bəziləri həlim, kimisi avara, yaramaz, kimisi də çin fikirli və zərif olur. Onların təbiətlərində bu ixtilaf olduğu halda, bəzi vaxtda birdən-birə bu əxlaqlar dəyişməyə üz tutur, biri inadlı ikən yumşaq, biri miskin ikən zəki və fəal olur.

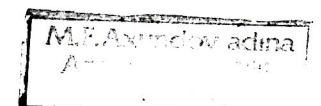
Bu səbəblərə görə yekrəng bir tərbiyə daima mənfəət yerinə zərər verir. Bir müəllim elmi-ruh yardımı ilə bu müxtəlif təbiətlərin cərəyanını nəzəri-diqqətə almalıdır ki, çəkdiyi zəhmətlər hədəf olmasın. Bir müəllim bir artist qədər ruh aşına və təbiətşünas olmalıdır» (1, s.195).

Böyük sənətkar ailə tərbiyəsi ilə məktəb tərbiyəsini vəhdətdə götürərək yazır: «Ev tərbiyəsi ilə məktəb tərbiyəsini hər ikisi çocuqlarda dürlü-dürlü təsirlər bağışlar, bir çocuq evdə ata-ana tərbiyəsi səəyəsində xəluq, çalışqan, mütəşəbbis bir qəhrəman olduğu halda, məktəbə davam edər-etməz əxlaqı, təbiəti büsbütün dəyişir, fəna, uygunsuz bir hal kəsb etmiş olur. Bu halı törədən xassə isə yoldaşlarından, arxadaşlarından aldığı əxlaqlar, müəllimlərdə, mürəbbiyələrdə gördüyü əhəmiyyətsizliklərdir və bu təsirlərin ən əhəmiyyətlisi də yenə müəllimlərə rəcədir. Müəllimlər tərbiyədən anlayanlardan olsalar, şübhəsiz ki, nə məktəbdə, nə də məktəblilərdə müzür əxlaq, fəna təbiətlər bulunmaz» (1, s.195-196).

Bizcə, indiki kimi çətin bir şəraitdə gənc nəslin tərbiyə işini təkə məktəbin üzərinə qoymaq, nöqsanlar bərəsində ancaq məktəbi məsul tutmaq ən azı ədalətsizlikdir. Çünki tərbiyə işi artıq qeyd etdiyimiz kimi əvvəlcə ailədən başlanır. Uşaq ailənin güzgüsüdür. Əgər hər hansı bir ailədə səmimiyyət, mehribançılıq, mədəni davranış, mədəni rəftar, doğruluq, düzgünlük, böyük və kiçiyə hörmətlə yanaşmaq kimi insani keyfiyyət mövcuddursa, təbii ki, bu ailədən çıxan hər bir fərd nūmunəvi olacaqdır. Vətən üçün, xalq üçün yanan valideynlər öz uşaqlarının mənəvi və fiziki cəhətdən kamilləşməsinə, nūmunəvi əxlaqı keyfiyyətlərə malik olmasına xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

Hüseyn Cavid xristianların təlim-tərbiyə metodu ilə müsəlmanların təlim-tərbiyə metodunu müqayisə edir, birinciləri təqdir, ikinciləri tənqid edir. Göstərir ki, xristianların təlim və tərbiyə sistemi ilə yetişən hər bir

167 83

insan dövrünün həm sağlam, həm də elmlı, bilikli, zirək və bacarıqlı, bir sözlə, hərtərəfli inkişaf etmiş, yetkin bir şəxsiyyətinə çevrilir. Müsəlman ailələrində tərbiyə almış gənclər isə qorxaq, sadələvh, hər hansı bir təşəbbüsdən uzaq, adamaqovuşmaz, dar düşüncəli, iradəsiz və zəif olurlar. Ona görə də tərbiyə sisteminin özü təkmilləşdirilməli, mütərəqqi xarakter daşmalıdır. H.Cavidə görə dünyaya açıq gözlə baxmaq lazımdır. Öz varlığına qapanıb qalmaq heç bir fayda verməz. Xeyirli, əhəmiyyətli cəhətləri, düşməndən də olsa, əxz etmək, mənimsəmək lazımdır.

Böyük mütəfəkkir xristianlarda mövcud olan ailə mühitini, ailə şəraitini təsvir edərək yazır: «Bir gəvur çocuğu ana qucağında hənzur bir yaşında ikən yediyi qaletlərdən əlifbanı öyrənməyə başlar, ev divarına baxsa hesab cədvəlləri görür, əməli-ərbəni üç-dörd yaşında gülə-gülə, sevə-sevə öyrənir. Beş-altı yaşına varır-varmaz məktəb həvəsilə əl-ayaq vurmağa, çırpınmağa başlar, məktəbə girdiyi zaman əxlaqı, dərsi, zəkası, həvəsi yerində olub, fəal mütəşəbbis, qəyyur bir insan olmağa çalışır, bir azdan sonra qarşınızda iyirmi yaşında universitetdən məzun bir əfəndi bulursunuz, bir çox heyrətamiz baxışlar ilə süzdükdən sonra o bəyənmədiyiniz gavuru alqışlamağa məcbur olursunuz. İndi o istedad, o fəvqəladəlik ona haradan gəldi? Göydən zənbil iləmi endi? Yaxud Allah-Təala o zəka və istedadı onlara münhəsir etmişdir? Təbii, bunların heç birisi deyil! Yalnız qələbə və müvəffəqiyyət çalışanlarından və çalışmaq yolunu bilən ərlərindir» (1, s.200).

Böyük şairimiz M.Ə.Sabir də tərbiyəyə yüksək qiymət verir, onu millətin yol göstərənini, ümmətin rəhbəri adlandırır. Odur ki, o özünün «Tərbiyə» adlı şerində yazır:

Ümmətin rəhnüması tərbiyədir,
Millətin pişvası tərbiyədir.
Tərbiyətlə keçir ümuri-cahan,
Hər işin ibtidası tərbiyədir.
Valideynin, təbii, övlada
Nəzəri-etinası tərbiyədir; (2, s.346).

M.Ə.Sabir tərbiyəni elmlə vəhdətdə götürür və elmə əsaslanmayan tərbiyə üsulunun nəticədə cahilliklə qurtaracağını söyləyir. O, millətin nüfuzu və izzətinin elmlə bağlı olduğunu qeyd edərək yazır:

Gər olsa nisadə elmü irfan,
Övladə edər bu yolda iman.
Əksi olaraq bu müddəanın,
Olmaz isə elmi bir ananın –
Övladə çatar haman cəhalət,
Nə əql olur anda, nə fərasət;
Elm ilə olur hüsuli-izzət,
Elm ilə olur nüfuzi-millət (2, s.347).

Həyatın ləzzətini, yaşamağın mənasını, məqsədini, insanın qiymətini xarici təmtəraqda, zahiri bəzək-düzəkdə, əlvan libasdə axtaran, özünü

bəzəkli kuklalara (gəlinciklərə) bənzədən vətən övladlarının özlərindən razı qaldıqlarını hiss edən şair bütün bunların səbəbini tərbiyənin düzgün qurulmamasında görür.

M.Ə.Sabir analara məsləhət görür ki, ədəbli, mərifətli, ismətli, alicənab övladlar tərbiyə etməyə səy göstərsinlər, çünki insanı belə keyfiyyətlər bəzəyir, onun qiymətini artırır. Şair öz fikrini belə verir:

Bəzək, bəzək ki, deyirlər, cəvahirat deyil,
Cəvahirat bu gün ziynəti-həyat deyil.
Həqiqi validənin ən şərəfli bir bəzəyi –
Ədəbli, uslu çocuqdur, təcəmmülət deyil.
Həyata layiq olan ziynət – elm gövhəridir
Ki, boylə bir dirilik qabili-məmat deyil. (2.s.351)

H.Cavid kimi Sabir də uşaqların quldur, oğru, cibgir, xain və paxıl böyümlərində anaları təqsirləndirir. Əgər ana övladını tutduğu işin cinayət və rüsvayçılıq olduğunu vaxtında başa salsın, uşaq öz səhvini anlayıb pis yoldan çəkinər. Yox, əgər ana uşağını bir az da bu işə şirnikləndirsə, onda, o uşaq cani kimi böyüyəcəkdir. Şair belə bir fikri özünün «Uşaq və pul» əsərində böyük ustalılıqla verə bilmişdir.

İçərisi pul ilə dolu bir «bumajnik» tapan uşaq sevinə-sevinə evə gəlib anasına deyir ki, artıq bu gündən dövlətli olacağıq, çünki bir kisə pul tapmışam. Müəllif yazır:

Anası oğlunun cinayətini
Görərək zahir etdi nifrətini;
Dedi: «Oğlum, nə sərd imiş qanın?
Ki, buna razı oldu vicdanın?
Heç zənn etməm öz gəninin mali
Bizi zəngin qılıb edə ali.
Gərçi pul çox fərəhfəzadır, oğul.
Lyek namus pək bəhadır, oğul! (2.s.400-401)

Şairə görə, bütün analar övladlarını bu ruhda tərbiyə etsələr, cəmiyyət get-gedə saflaşar, təmizlənər, yaşamaq, yaratmaq həvəsi artar, cəmiyyət özünün kamillik mərhələsinə qədəm qoymuş olar.

Əlbəttə, yeni nəslin yetişdirilməsində təlim və təhsilin rolu məsələsini yalnız Hüseyn Cavid və Mirzə Ələkbər Sabirlə məhdudlaşdırmaq olmaz. Azərbaycanda demokratik fikrin başqa nümayəndələrinin, məsələn, Abdulla Şaiqin, Cəlil Məmmədquluzadənin, Üzeyir Hacıbəyovun, Məhəmməd Hədinin və başqalarının yaradıcılığında da təhsil və tərbiyə problemi mühüm yer tutur.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. Hüseyn Cavid. Əsərləri. IV c. Bakı, 1985.
2. M.Ə.Sabir. «Nəphənamə». Bakı, «Azərnəşr», 1954.

РЕЗЮМЕ

Мустагил Агаев

Проблема общества и воспитания в азербайджанской демократической мысли

Прогрессивно мыслящая интеллигенция придавала всегда большое значение ведущей роли образования в формировании здорового общества. Воспитание является весьма глубоким по-своему смыслу и содержанию понятием. Видные представители азербайджанской демократической мысли Джавид и Сабир уделяли особое внимание этому вопросу в своем творчестве, подчеркивали важность построения воспитательного процесса на научной основе для всестороннего развития общества.

Для успеха воспитательного дела и Джавид и Сабир указывали тесную связь семьи и школы, считали необходимым служение их единой цели и деянию. Общий вывод состоит в том, что и воспитатели сами должны быть грамотными, знающими, умелыми, воспитанными, заботливыми и добрыми, должны хорошо знать детскую психологию.

SUMMARY

Mustaqil Agayev

Problem of a society and education in the Azerbaijan democratic idea

The advanced intellectuals of progressive thinking always have highly estimated the leading role of education in shaping the healthy society. Education is a notion possessing deep content and significance.

The eminent representatives of Azerbaijan democratic thought H.Javid and M.A.Sabir in their activities took a particular interest in this matter, indicated the importance of making proper work on education relying on scientific foundations. H.Javid and M.A.Sabir considered also that close relations of family and school and serving common idea and aim are necessary for achieving success in upbringing. The total conclusion drawn is that educators have to be tolerant, educated, competent, well-bred, careful and kind for themselves, to know well the child's psychology.